

Hoe werkt recht? Achtergronden van recht en rechtsregels

- [Geschillen en teleurgestelde verwachtingen](#)
- [Rechten, plichten en sociale cultuur](#)
- [Recht en rechtsregels.](#)
- [Rechters en rechtscolleges](#)
- [Wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende macht](#)
- [Wat is er bijzonder aan een rechterlijke uitspraak](#)
- [Recht en rechtsregels, recht en onrecht, recht en kunst](#)
- [Meer informatie](#)

Aan deze tekst kunnen geen rechten worden ontleend.

Geschillen en teleurgestelde verwachtingen

Als je werkt met of zonder financiële beloning, met of zonder contract, dan zijn er heel veel wetten en rechtsregels van toepassing. Als alles goed gaat denk je over het algemeen niet aan wetten en rechtsregels: De feitelijke -tastbare- realiteit is dan in overeenstemming met de rechtsregels die op die feiten van toepassing zijn.

Pas als het niet goed gaat denken mensen aan de wetten en rechtsregels:

- De medewerker krijgt bijvoorbeeld zijn salaris niet uitbetaald,
- de werkgever is van mening dat de danser niet echt ziek is en ontslaat hem op staande voet,
- het bedrijf (bijvoorbeeld gezelschap) gaat failliet, er is een ongeval waardoor de medewerker zijn artistieke beroep niet meer kan uitoefenen ten gevolge van niet naleven veiligheidsvoorschriften door de werkgever,
- de vormgever wordt geconfronteerd met seksuele intimidatie.
- Of de fotograaf krijgt niet uitbetaald, de kwaliteit van de foto's blijkt ver onder de professionele maat, de naam van de fotograaf is niet vermeld, de foto's worden niet gepubliceerd zoals afgesproken etc.

Daarnaast heb je te maken met verwachtingen en andere gevoelens: Een danser wordt niet in een choreografie geplaatst waar hij al zijn zinnen op had gezet (hoop), het contact met de choreograaf is niet zo inspirerend als de dansers wel hadden verwacht (verwachting), de dansers voelen zich miskend door de artistiek leider omdat (teleurstelling), het salaris wordt stelselmatig één week te laat overgemaakt (ergernis), de technici hangen het licht vaak net niet goed in en de directie corrigeert hen onvoldoende (ergernis lichtontwerper) etc.

Wanneer verwachtingen zijn vastgelegd in een overeenkomst, is een teleurgestelde verwachting en een juridische wanprestatie hetzelfde, echter met verschillende bril op bekeken: een verwachting is een psychologisch begrip, en wanprestatie een juridisch begrip. De rechter zal dan spreken over een gerechtvaardigde verwachting. Bijvoorbeeld de afspraak dat een decor op een bepaalde datum gereed zal zijn.

Psychologische verwachtingen worden meestal niet vastgelegd in een overeenkomst, vaak niet eens uitgesproken. Jij verwacht door een aanstelling of opdracht bijvoorbeeld veel energie en vrienden te krijgen, grote medewerking te krijgen van collega's of je definitieve doorbraak te krijgen. Je werkgever of opdrachtgever verwacht misschien met een zeer gezond en vitaal persoon te maken te hebben, die met eigen initiatieven komt en vernieuwend zal zijn, en dat jouw medewerking zal bijdragen aan zijn goede naam.

Veel klachten in werksituaties hebben als oorzaak teleurgestelde verwachtingen. Je kunt veel doen om (onuitgesproken) verwachtingen en realiteit met elkaar in evenwicht te brengen, maar

juridische procedures zijn meestal niet het juiste middel. Het komt voor dat een bepaalde teleurgestelde verwachting zich vermengt met een juridisch aspect: bijvoorbeeld een werkgever deelt een werknemer mee dat hij een ontslagvergunning voor hem gaat aanvragen. De werknemer ziet de juridische procedure als een manier om zijn onvrede over de niet uitgekomen verwachtingen kenbaar te maken. Zo'n procedure is dan voor de betrokkene erg belangrijk: iemand probeert immers onbewust de teleurgestelde verwachting alsnog vervuld te krijgen.

Rechten, plichten en sociale cultuur

De volgende situaties kunnen zich ook voordoen:

- Een partij (bijvoorbeeld een werkgever) houdt zich stelselmatig niet aan afspraken: werknemers krijgen te weinig vrije dagen; ze werken zo veel uren dat dat in strijd is met de Arbeidstijdenwet; de werkgever neemt onvoldoende maatregelen om de veiligheid te waarborgen. Niemand durft hier iets van te zeggen, want door ervaring wijs geworden weet men dat men eruit gewerkt zal worden als men erover begint.
- Werknemers en werkgever kunnen het zeer goed met elkaar vinden. De werkgever licht de werknemers uitgebreid voor over de penibele financiële situatie van (bijvoorbeeld) het gezelschap. De werknemers hebben zeer veel begrip voor de problemen van de werkgever.

In beide situaties is het zeer wel mogelijk dat in geval van problemen (een ongeval; geen betaling meer) de werknemers de werkgever juridisch niet durven of niet willen aanspreken. In deze gevallen laten de werknemers andere belangen prevaleren boven hun financiële belang.

Recht en rechtsregels

Er is sprake van recht wanneer er op een bepaalde situatie een rechtsregel van toepassing is.

Enkele voorbeelden:

- Op straat moet je je houden aan de verkeersregels op grond van de Wegenverkeerswet,
- je mag iemand niet met geweld bejegenen op grond van het Wetboek van Strafrecht,
- je moet je huur betalen op grond van de afdeling huur en verhuur in het Burgerlijk Wetboek,
- in de winkel moet je een prijs betalen voor dat wat je koopt op grond van de afdeling koop in het Burgerlijk Wetboek,
- als student in het hoger onderwijs ben je verplicht collegegeld te betalen op grond van de Wet Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek,
- je hebt recht op studiefinanciering op grond van de Wet op de Studiefinanciering,
- je hebt recht op loon wanneer je in loondienst werkzaam bent op grond van de afdeling Arbeidsovereenkomst in het Burgerlijk Wetboek.

Rechters en rechtscolleges

Je kunt de vraag stellen: mag mijn werkgever dit zomaar doen? Of: mag mijn huurbaas dit zomaar doen – of nalaten te doen? Iemand die om advies gevraagd wordt kan hoogstens een advies geven, maar bepaalt niet hoe die situatie *rechtens is*. Dat doet de *rechter*.

Er zijn verschillende rechtscolleges. De wet bepaalt, afhankelijk van het soort rechtsregel dat in het geding is, tot welke rechter iemand zich kan wenden.

In Nederland kennen we onder andere negentien rechtbanken, vijf gerechtshoven en één Hoge Raad. De kantonrechters vallen onder rechtbanken. Verder is er nog de Centrale Raad van Beroep en de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Op Europees niveau is er bijvoorbeeld het Hof van Justitie te Luxemburg.

Rechtbanken en kantonrechters

Elke rechtbank heeft verschillende sectoren. Afhankelijk van de rechtsregel dien je je tot een van de drie te wenden:

- **Civiele sector:** hier kom je terecht als eiser of als gedaagde in een rechtsgeding.
- **Bestuurssector:** hier kom je terecht als 'appellant' (die neemt het initiatief tot de procedure), of als 'verweerder' (deze verweert zich tegen de appellant).

- **Strafsector:** over het algemeen wend je je niet zelf tot de strafsector: in strafzaken word je immers gedagvaard door de Officier van Justitie. Je bent dan verdachte.

Bij de rechtbank komen de meeste zaken terecht: echtscheidingen, geldvorderingen boven een bepaald bedrag, claims in verband met het niet goed uitvoeren van allerlei overeenkomsten, de financiële gevolgen van verkeersschade, strafzaken, en allerlei zaken tegen de overheid zoals bijvoorbeeld subsidiekwesties.

De kantonrechter behandelt in het algemeen de kleinere zaken: vorderingen tot een bepaald bedrag, zaken op het gebied van huurrecht en arbeidsrecht. Maatschappelijk is de kantonrechter daarom zeer belangrijk.

Hof van Justitie te Luxemburg

Het Hof van Justitie in Luxemburg ziet toe op de juiste naleving en interpretatie van de regelgeving en de verdragen van de Europese Unie. Het is immers de bedoeling dat de regels en de verdragen in alle lidstaten op dezelfde wijze worden toegepast en geïnterpreteerd. Wat voor Nederland de Hoge Raad is, dat is het Hof van Justitie voor de EU.

Door een uitspraak van het Hof van Justitie te Luxemburg hebben nu bijvoorbeeld alle niet-Nederlandse studenten afkomstig uit de EER landen recht op een lening ter hoogte van het Nederlandse collegegeld, omdat onderscheid tussen Nederlandse en EER studenten voor wat betreft het collegegeld in het hoger onderwijs niet toegestaan is volgens het Europees Verdrag. Deze zaak werd aangespannen door één enkele Franse studente die aan de Rietveldacademie studeerde. De zaak heeft -positieve- gevolgen gehad voor vele duizenden Europese studenten.

Wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende macht

De wetgevende, rechtssprekende en uitvoerende macht vormen belangrijke pijlers van de democratie. De basis is al tijdens de Franse revolutie gelegd (Trias Politica ofwel scheiding der machten). In simpele bewoording: geen dubbele petten bij de kerntaken van de staat! De rechter (de rechtssprekende macht) is daarom onafhankelijk van de regering en de Tweede en Eerste Kamer, de Staten-Generaal (de wetgevende macht). Dat is om te voorkomen dat degenen die de wetten maken, bij een conflict erover de rechter kunnen beïnvloeden. Ook moet de wetgevende macht los staan van de uitvoerende macht (de ambtenaren). Degene die beslissingen neemt over de toepassing in een concreet geval moet niet tevens degene zijn die de wet waarop die subsidie is gebaseerd, heeft vastgesteld. De uitvoerende macht moet daarom ook los staan van de rechterlijke macht.

Wat is er bijzonder aan een rechterlijke uitspraak

Het bijzondere aan een vonnis van een rechter is dat dit vonnis uiteindelijk, wanneer andere middelen falen, met dwang ten uitvoer gelegd kan worden. De deurwaarder kan met een vonnis 'In naam der Koningin' beslag leggen op de eigendommen of rekeningen van degene die veroordeeld is. Het maakt daarbij niet uit of dat een natuurlijk persoon (een mens) of een rechtspersoon (bijvoorbeeld een stichting of vereniging) is. De deurwaarder kan voor degene die gelijk heeft gekregen van de rechter, tot ontruiming over gaan met behulp van de sterke arm van politie en justitie, oftewel: hij is bevoegd deuren te forceren e.d. Alléén de rechter kan iemand (gevangenis)straf opleggen. Zonder rechterlijk vonnis zijn al deze handelingen onrechtmatig en ook strafbaar. Dit heet het verbod van eigenrichting, ook één van de pijlers van een rechtsstaat.

Recht en rechtsregels, recht en onrecht, recht en kunst

Wie maakt wetten en bepaalt hoe ze er uit zien?

Wetten worden gemaakt door regering en Staten Generaal. Hoe een wet er uiteindelijk uitziet, is het resultaat van politiek: wat wil de minister, welke politieke partijen hebben de meerderheid in de Kamers, en wat is haalbaar gebleken bij het opstellen van een wetsontwerp.

Wanneer een politieke partij of een individu het oneens is met een wet, dan wordt er vaak van 'onrecht' gesproken. Het woord (on)recht wordt dan in een andere betekenis gebruikt dan hierboven. Het gaat in dit voorbeeld namelijk om rechtvaardigheid. Besef dat recht en rechtvaardigheid niet altijd hetzelfde zijn.

Wat doet de rechter

Wat door een rechter als recht wordt bepaald, is pragmatisch: datgene wat is neergelegd in rechtsregels. Men accepteert wat de rechter heeft bepaald wanneer de uitspraak of het vonnis op een juiste wijze en met kennis van zaken tot stand is gekomen en als de rechter de redelijkheid en billijkheid (oftewel: de rechtvaardigheid) mede in ogenschouw heeft genomen. Maar ook rechters maken fouten. Dan wordt iemand veroordeeld tot gevangenisstraf terwijl er geen bewijs is.

Een rechter moet zich wel moet houden aan de wetten: hij mag niet, omdat hij een bepaalde wet onrechtvaardig vindt, die wet buiten beschouwing laten: hij mag de innerlijke waarde van de wet niet beoordelen. Dat is de taak van de wetgever.

Een voorbeeld: veel studenten hebben zich bij de rechter beklagd dat de normen voor het zogenaamde budget (waaronder de basisbeurs) veel te laag waren. De rechter heeft steeds als volgt gereageerd: de rechter mag de innerlijke waarde van de wet niet beoordelen en daarom die bedragen niet op eigen houtje gaan veranderen.

Recht en rechtvaardigheid

In heel veel discussies en in de media worden recht en rechtvaardigheid door elkaar gehaald. Soms gebeurt dat met opzet met het doel de zaak te beïnvloeden of gehoord te worden. Voor de zakelijke kanten van de beroepspraktijk van de kunstenaar, is de eerste betekenis van recht van groot belang. Het is belangrijk om te weten wat je rechten en plichten zijn, en wat er kan gebeuren als iemand zich niet aan zijn plichten houdt. Veel kunstuitingen gaan over de tweede betekenis van recht en gaan dus over rechtvaardigheid. En dat is maar goed ook.

Meer informatie

Kijk op BeroepKunstenaar.nl voor meer informatie over recht en contracten en de juridische benadering van geschillen.